

2. С.Ф. Голов. Управлінський облік. Підручник. – 2-ге вид. – К.: Лібра, 2004. – 704 с.
3. Белоусова І. Проблеми впровадження управлінського обліку на підприємствах // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – № 5. – с. 30-34.
4. Нападовська Л.В. Управлінський облік: Підручник для студ. вищ. навч. закл. – К.: Книга, 2004. – 544 с.
5. Основы управленческого учета / Под общ. ред. Н.А. Адамова. – СПб.: Питер, 2005.

*Тетяна Кондрашова, к.е.н., доцент
Донецький державний університет управління
м. Донецьк, Україна*

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ В ДЕРЖАВНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Значне зростання популярності вищої освіти в Україні протягом останніх років зумовлено розвитком нових форм господарювання, активізацією дії ринкових відносин. Суттєва потреба господарюючих суб'єктів у фахівцях із знаннями й уміннями, які відповідають сучасній економічній ситуації, підвищує можливості випускників вищих навчальних закладів зайняти активну позицію на ринку праці.

Різке скорочення асигнувань державних вищих навчальних закладів (ВНЗ) і надання їм значної самостійності у сфері внутрішнього управління зумовило потребу в опрацюванні й запровадженні нового механізму управління, що уможлиблює їх функціонування як повноправних суб'єктів ринкових відносин. Це передбачає формування ефективної інформаційної системи, використання даних якої дає можливість ВНЗ обґрунтовувати управлінські рішення як у коротко-, так і у довгостроковій перспективі для належного позиціонування на ринку освітніх послуг та підтримки їх високої якості.

Формування такої інформаційної системи можливе на основі організації й розвитку управлінського обліку, покликаною забезпечувати необхідною об'єктивною та оперативною інформацією всі рівні управління ВНЗ.

Високий суспільний пріоритет освіти і необхідність зниження ціни соціальної помилки управлінських рішень обумовлює потребу в зміні усталених підходів до управління ВНЗ. Ухвалюючи управлінські рішення на будь-якому рівні повноважень, потрібно зіставляти очікувані результати від їх прийняття з головною метою діяльності ВНЗ, визначеною його місією. В сучасних умовах розвитку ВНЗ місія, передусім, окреслює питання суспільної значущості якісної освіти. З огляду на це, для досягнення

тактичних і стратегічних цілей діяльності ВНЗ мають ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення, спрямовані на підвищення якості освіти.

Управління витратами повинно базуватися на чіткому визначенні структури витрат, пов'язаних з наданням освітніх послуг, їх обсягу.

Для удосконалення обліку витрат пропонується запровадити таку номенклатуру статей витрат ВНЗ:

1. Оплата праці (основна і додаткова) професорсько-викладацького складу.
2. Відрахування на соціальні потреби.
3. Матеріальні витрати.
4. Загальновиробничі витрати (навчальні витрати).
5. Загальногосподарські витрати.
6. Інші витрати.

Наведене групування витрат ВНЗ за статтями доцільно використовувати в процесі їх планування, обліку, контролю і аналізу, при складанні планових і звітних калькуляцій, а також для обґрунтування реальних цін на послуги. Внаслідок цього підвищуватиметься дієвість контролю за ефективністю і доцільністю витрачання коштів, що дозволяє здійснювати пошук резервів зниження собівартості освітніх послуг.

При плануванні і обліку витрат за статтями можливо визначити їх обсяги на організацію учбового процесу, управління і утримання навчального закладу.

Запропонована номенклатура статей витрат, дозволяє освітнім установам обчислювати повну або неповну собівартість освітніх послуг шляхом віднесення умовно-постійних витрат (стаття «Загальногосподарські витрати») на собівартість наданих послуг або на результати діяльності установи загалом. Структуру статей витрат та методику визначення собівартості установа повинна вирішувати самостійно. Обрана номенклатура статей може змінюватися залежно від зміни питомої ваги витрат у собівартості освітніх послуг. При внесенні змін у структуру статей витрат пропонується дотримання таких принципів:

- кількість статей не повинна бути значною, щоб не ускладнювати процедуру обліку, водночас необґрунтоване укрупнення призведе до обмеження можливостей аналізу і контролю;
- номенклатура статей витрат повинна відповідати вимогам аналітичності, корисності, контролю, можливості виділення більшої кількості прямих витрат.

Вибір методу обліку витрат освітніх послуг є основним чинником впливу на результати калькулювання, зокрема в державних ВНЗ доцільно застосовувати позамовний метод. Для забезпечення об'єктивності визна-

чення собівартості при позаній методиці необхідно організувати чіткий механізм контролю за правильним оформленням первинних документів.

Послідовність обліку витрат при позамовному методі ілюструє схема (рис. 1).

Водночас облік витрат рекомендуємо здійснювати із використанням норм та нормативів, а саме:

- кількісний облік праці вести відповідно до навчальних планів, які включають перелік учбових дисциплін і кількість навчального часу на їх вивчення; розклад занять забезпечує взаємозв'язок між навантаженням професорсько-викладацького складу і навчальним планом;
- вартісний облік праці здійснювати відповідно до єдиних ставок заробітної плати;
- визначати норми витрачання матеріалів витрат (канцтоварів, товарних зразків, лабораторних матеріалів і інвентаря, інших матеріальних цінностей, що використовуються в освітньому процесі).
-

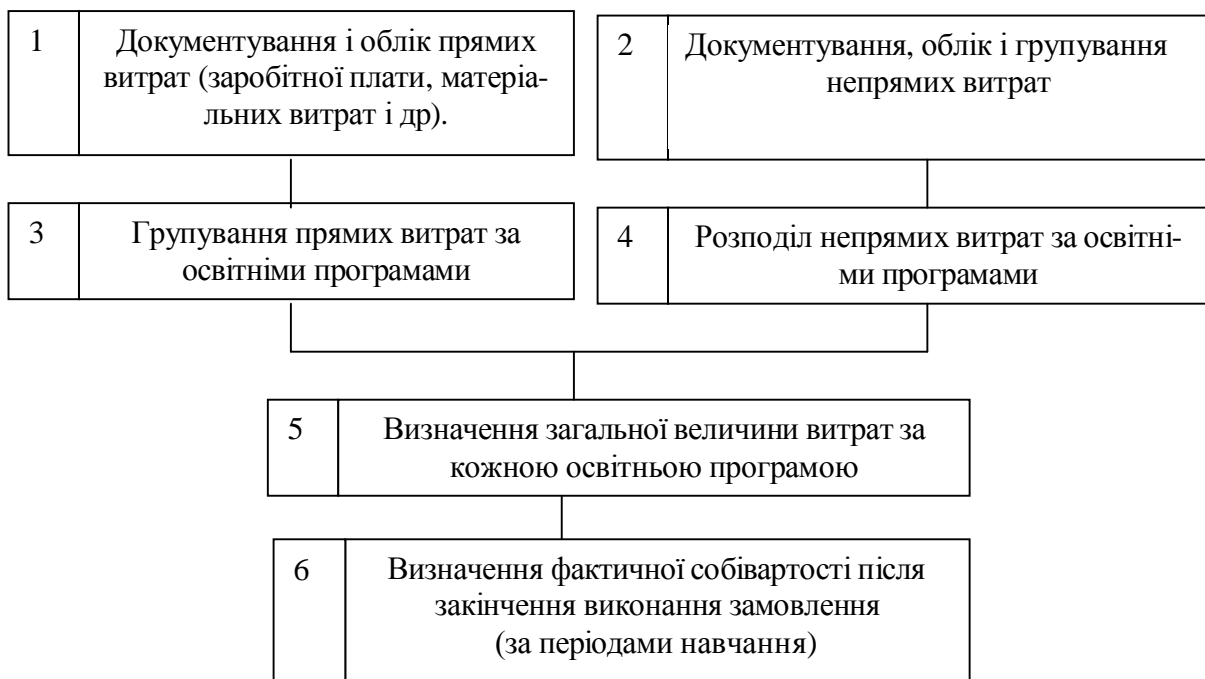

Рис.1. Послідовність обліку операцій при використанні позамовного методу калькуляції освітніх послуг у ВНЗ

Витрати на відрядження, представницькі, на рекламу, поточний і капітальний ремонт важко піддаються нормуванню. Проте їх норми можуть розраховуватися, наприклад, в процентному відношенні до планової виручки або до суми прямих витрат.

Роботу по впровадженню нормативного методу обліку в державних ВНЗ раціонально вести за такими напрямками:

- розробка обґрунтованих норм витрат трудових, матеріальних і фінансових ресурсів і складання нормативних калькуляцій;
- впорядкування і уніфікація форм первинних документів, що дозволяють відображати в них фактичні і нормативні витрати матеріальних і трудових ресурсів за кожним об'єктом обліку в розрізі місць, причин і відповідальних за їх здійснення;
- розробка класифікатора відхилень від норм;
- використання засобів електронно-обчислювальної техніки для підвищення оперативності і аналітичності обліку;
- організація заходів щодо ухвалення оперативних управлінських рішень за результатами контролю формування собівартості освітніх послуг за кожною спеціальністю, формами і термінами навчання і по освітній установі загалом.

Дієвий контроль за витратами у розрізі центрів витрат і сфер відповідальності досягається шляхом зіставлення фактичних і нормативних витрат за звітний період. Встановлені нормативи необхідно коригувати за істотних змін умов і методів освітнього процесу.

Цінність нормативного методу зростає при одночасному використанні нормативної калькуляції, яка зводиться до виявлення відхилень від норм, розподілу цих відхилень між калькуляційними об'єктами. Даний метод сприяє поточному оперативному контролю і регулюванню витрат у момент їх виникнення.

Література:

1. Матвіїв М.Я. Бухгалтерський облік витрат на освітні послуги: методологія і методика (на прикладі вузів): дис. ... канд. екон. наук: 08.06.04. / Матвіїв М.Я.; Тернопіль, 1997. – 190 с.
2. Свірко С.В. Облік витрат і калькулювання послуг установ соціально – культурного комплексу (на прикладі державних вищих навчальних закладів): дис. ...канд. екон. наук: 08.06.04. / Свірко С.В.; КНЕУ. – К., 1998. – 191 с.
3. Бескид Й. М. Перспективи нормативного планування витрат на соціальну сферу/ Й. М.Бескид // Фінанси України. – 2000. – № 4. – С. 42 – 48.
4. Бойко Є. М. Економічне обґрунтування величини витрат на підготовку кадрів/ Є. М.Бойко // Фінанси України. – 2000. – № 11. – С. 68 – 70.
5. Шпотенко В.Д. Методика визначення розміру плати за навчання студентів вищих навчальних закладів / В.Д. Шпотенко // Фінанси України. – 2003. – № 7. – С. 43 – 50.
6. Воловец Я. Обоснование стоимости обучения в вузе/ Я.Воловец // Экономика Украины. – 2003. – № 4. – С. 68 – 71.